

નંબર

॥ ૐ ॥

જ્યું કદલીકે પાતમે પાત પાત ઔર પાત !
ત્યું છેડી છેડી બતીયાંમે ખાત ખાત ઔર ખાત !!

છોટી છોટી બતીયાં.
વાત ૧ લી.

મુખે પત્ર દૂત.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.
પુસ્તક પ્રસારક શાળા દત્ત એન્ડ કોમ્પનિ

સંપાદક—વેણુવિહારી.

પ્રત ૨૦૦૦ * ૧૯૭૩ અડધો આના.

ભેટ !

ભેટ !!

ભેટ !!!

“ પ્રેમ પિશાચ પ્રમોદ ”

૩૧. ૧-૮-૦ પોસ્ટ વી. પી. જીદુ પાણ જે કોઈ અગાહથી
૩ પીઓ એક ભરી અમારી ‘ બેનીફીટ-ટીકીટ ’ ખરીદશે તેને
સદર સામાજિક નોબલ ભેટ આપવામાં આવશે.

ડાક્ટર દત્તાત્રય બાબા વેરણુકર.

મળે, ભુતડીના ઝાંપે નારોત્રીપતના વાડામાં—વડોદરા.

આર્ય નિર્દેશિક નોટક સમાજ.

૪૧૩૫

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

બંધુ શ્રી.

જણાવવાને ધણોજ આનંદ ઉદ્ભવે છે જે હમારા તરફથી “છોટી છોટી બતીયાં” નામની પુસ્તક માળા શરૂ કરી છે; માળાના દરેક મણકાની કીંમત ફક્ત અડધો આનો રાખવામાં આવી છે. દરેક મણકામાં સંપૂર્ણ વાર્તા આપવામાં આવે છે આ માળાનાં દરેક મણકાપર નંબરો નાખવામાં આવે છે અને સંપૂર્ણ એક મણકામાં પુસ્તકની સઘળી નકલો ખપી જતાં હજાર નંબરે એક ઇનામ કાઢવામાં આવે છે. વળી આ ઇનામી નંબરોનું ચાન્સ એક વર્ષ સુધી અજમાવી શકાય છે. એટલે કે ચાન્સ ન બાગેલા નંબરો એક વર્ષ સુધી ફરીને ફરી ટ્રાયલમાં નાખવામાં આવે છે. ઇનામનું રીઝલ્ટ ખરીદેલા મણકાના પછીના પ્રસિધ્ધ ચનાર મણકામાં પ્રગટ કરવામાં આવે છે. જેથી સસ્તા અને સારા જ્ઞાન પ્રદાન સાથે એક વખત ચાન્સ અજમાવો.

ડૉ. ડી. બી. વેરણેકર.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કાંપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૧૩૫ વર્ગાક

પુસ્તકનું નામ ગુપ્ત પત્ર દૂત

વિષય ૨ - ૩

ગુપ્ત પત્રદૂત,

ઇ. સ. ૧૯૧૧ના ઉન્હાળામાં મેવેકેશન હોવાને લીધે દેવાની કોર્ટમાં રજાઓ પડી હતી. અને ફોજદારી કચેરીઓમાં માત્ર ધમધોઠાર કેસો નિકળતા હતાં. હું પણ થોડા વખત પહેલાં વકીલાતની સનદ મેળવવા ભાગ્યશાળી થયો હતો, જેથી કોર્ટદેવાના દર્શને નિત્ય નિયમિત રીતે જતો હતો. તોપણ દેવ દર્શનના લાભમાં એક દિવસ પણ પ્રસાદની બહેન-ચણી મારા સુધી આવી નહોતી. વેકેશન હોવાને લીધે આ દેવના અન્ય ઉપાસકો નિરનીરાળે રથળે મોજશોખ ઉડાવવા ગયા હતા જેથી મેં એવો વિચાર કર્યો કે આવા સમયે જો આ દેવીની ઉપાસના કરવામાં આવે તો પ્રસન્નતા મેળવી શકાય, જેથી હું અન્ય રથળે ન જતાં દરરોજ ઉપાસના કરવામાં જાગ્રત બન્યો. આથી બેસી રહેતો.

તા. ૨૪ ને યુધવારે મેજરનેટ કોર્ટમાં ટપાલનો ટાંગો
 છુટાયા બાબતનો કેસ ચાલવાનો હતો, તેમાંના એક આરોપી
 તરફથી મને વકીલાત પત્ર આપવામાં આવ્યું હતું. એટલે કે
 મારી વકીલાતનો આ પહેલોજ કેસ હતો ! મારો પક્ષકાર કાચી
 કેદમાં હતો, અને તેને મળવા માટે હું મંગળવારે ગયો હતો.
 તે આરોપીની સઘળી બીના સાંભળી તેપરથી એવું સ્પષ્ટ
 જણાઈ આવ્યું જે મારો અસીલ પોતાના કેટલાક સોબતીઓ
 સાથે બોડેલી ગયો હતો; તે તેજ દીવસ હતો કે જે દીવસે
 ટપાલ લુંટાઈ હતી. ત્યાં એક પીકામાં સઘળા જણ મદીરાનું
 થથેથ પાન કરી આનંદમાં ગાતા લડતાં કરજન તરફ જતા
 હતા, એવામાં કરનાળીથી આવતો ટપાલનો ટાંગો દુરથી દેખાયો.
 એટલે આ ટોળામાંના કેટલાક જણે પહેલાંથી આ બાતમીની
 ખબર હોય તેમ સંકેત સ્થાને ગોઠવાઈ ગયા. મારા અસીલને
 આમાંના કંઈજ કાવત્રાની જાણ ન હોવાથી તેતો બીચારો
 આભોજ બની ગયો જે. આ શું ચાલી રહ્યું છે; થોડી
 વારમાં તો ટાંગો મધ્યસ્થળે આવી પહોંચ્યો અને તેની ઉપર
 ચોતરફથી હુમલો કરવામાં આવ્યો. આ વખતે સઘળાએ બોકાની
 બાંધી દીધી હતી અને એક પણ માણસ મોંમાંથી એક શબ્દ
 પણ બોલતો નહોતો આ વીચીત્ર ઘટના નીહાળી મારો અસીલ
 પોતાના સ્નેહીઓને આમ ન કરવા માટે મોટેથી વીનવતો
 હતો. તે તરફ કોઈ પણ લક્ષ ન દેતાં ટાંગાવગાને નીચે બેંચી
 ઝાકવાળાને પકડી બંનેને જકડી લીધા. અને બેંચીઓ થેલીયો
 ફાડી તેહી અંદરની માલમતા ક્ષેપ પલાયન થઈ ગયા તેમ.

સાથે મારો અસલ પશુ ખીચારો નાકલાજે દોડી મયો પશુ તેણે મોકાની વીજરે કંઈજ બાંધ્યું નહોતું અને બોલતો હતો જ્યોતી ડાંકવાળાએ તેને સહેજે ઝાળખી સરકારમાં પકડાવ્યો હતો.

ટાંગો લુટાયાના બીજે દીવસે પોલીસને તે સ્થળે પોસ્ટ ની થેલીયો, ફાટેલી બેંગીયો કેટલાંક ફાટેલા અને આખા કાગળો વગેરે મળી આવ્યાં, તેમાંના જે કવરો ફાટેલાં હતાં તેમાંના કાગળોના હિતારા કરી જેના તેનાપર પોલીસ અમલદારોએ મોકલી આપ્યા, અને બાકીની વસ્તુઓ પોસ્ટ ખાતાને સોંપવામાં આવી. જે અસલ પત્રો પોલીસે કબજે કર્યા હતા, તે કેસના પુરાવાના પત્રોમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા જેથી તે તેજ દીવસે મારા વાંચવામાં આવ્યા.

આ પ્રમાણે મંગળવારે સવારે બાર વાગતાં સુધીમાં મે સઘળી કાચી હકીકત મેળવી લીધી, અને કાળ વ્યય કરવા નીમી-તે સહેજ મેજસ્ટ્રેટ કોર્ટમાં બીજો એક કેસ ચાલતો હતો તે સાંમળવા બેઠો. તે કેસની બાબત આ પ્રમાણેની હતી:—

રહેમતપુરામાં દયાળબા નામના ઇનામદાર રહેતાં હતાં તેમના સુવાના ઓરડામાંના મજીસમાંથી સો રૂપીઆની નોટો ચોરાઈ હતી. તેમને ત્યાં કમળા નામની પંદર સોળ વરસની એક કુળવાન પશુ નિર્ધનાવસ્થામાં આવી પડેલી બાળીકાને પરચુરણ કામ કાજ માટે રોકવામાં આવી હતી; અને આ પાવું પીવું સુવું બેસવું સઘળું સદર સરદારણુ તેને ત્યાંજ હતું. તેને બેસવા ઉઠવાને તથા પોતાના કપડાં

વગેરે મુકવા માટે એક અલાયદી ઝોરડી અને પેટી સોંપવામાં આવી હતી. હવે ચોરાએલી નોટામાંની પચીસ રૂપીઆની નોટો તે બાળકીની ખાનગી પેટીમાંથી મળી આવી હતી. તે બિચારી બાળાએ ઘણી આજીજી કરી જણાવ્યું જે હું આ સંબંધે કશુંજ જાણતી નથી, કોઈ દુબે મને ખરાબ કરવા આ ઘાટ ઘડેલો જણાય છે” પરંતું પોલીસ તપાસનો મજબુત પુરાવો મળતાં આ તેનું કહેવું કોણ સત્ય સમજે ? આ બાળાને મેં ઘણીજ બારીકાઈથી નિહાળી તેની મુખ મુદ્રાપરથી તે નિર્દોષ હોય એમ મારો મનોદેવતા મને કહેતો હતો. કેસ પુકારવાનો ‘ સમયસમીપ આવી પહોંચ્યો. એવામાં એક વીસ પચીસ વરસનો યુવાન જ્યાં હું બેઠો હતો ત્યાં મારી પાછળ ખુરસી નજદીક આવી મારા કાન આગળ મુખ રાખી દીન સ્વરે બોલ્યો “ વકીલ સાહેબ આપ એક નામાંકિત વકીલ છો એવું મેં સાંભળ્યું છે—”

મેં તરતજ પાછા વળી જવાબ વાલ્યો “નામાંકિત તો નથી પણ વકીલાત કરું છું ખરો—”

મારા જવાબની રાહ ન જોતાં તે ગળગળીત કંઠે બોલ્યો “મહેરજી ! તાહેના, કૃપા કરી ગરીબને બચાવવાને કંઈ યત્ન કરશો ? તે બિચારી નિરપરાધી છે. જે તેને તોહમતમાંથી મુક્ત કરશો તો—”

આટલું બોલતાં બોલતાં તેનું હૃદય ભરાઈ આવ્યું. મેં તેને પુછ્યું “શું તેનો કોઈ વકીલ નથી ? ”

તે જોલ્યો “નારે, સાહેબ ! તે ખીચારી ગરીબને વકીલ ક્યાંથી મળે ? પણ જો આપ યત્ન કરી તેને દોષ મુક્ત કરશો તો હું આપનો જન્મો જન્મનો આભારી થઈશ. પ્રભુ તમોને અવશ્ય યશ આપશે.”

આ તેની વિનંતી સાંભળી મને દયા આવી અને જ્યારથી મેં તે છોડીને જોઈ હતી ત્યારથી મારી પાછી ખાત્રી થઈ ગઈ હતી જે આ છોડી નિર્દોષ હોવી જોઈએ. મેં મન સાથેજ વિચાર કર્યો જે ઇશ્વરે આપણને જે કંઈ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હોય તેનો ગરીબોને લાભ આપતાં પરમાત્મા આપણા પ્રત્યે ખુશી થાય છે, અને તેણે આપણને બક્ષેલા પારીતોષિકનો આપણે યોગ્ય ઉપયોગ કર્યો નહીં આપણને બક્ષેલી પદ્ધતિ, તે કાયમ કરી રચાપે છે, માટે આપણે આપણી ફરજ બજાવી પ્રભુના કરજમાંથી મુક્ત થઈ પરમાર્થ સાધવો. આવો વીચાર કરી હું તે છોડી પાસે ગયો અને મેં તેને પુંછયું” છોડી મને તાત્કાલ વકીલ તરીકે સ્વીકારીશ” આ શબ્દો પર તે ખીચારી ગરીબડા મુખે માત્ર તરફ જોવા લાગી. જાણે કે તેનો આશય એવોજ બાસ તો કે “જો અમાંથી તમો મને મુક્ત કરો તો તમોજ મારા પ્રભુ !” મેં મારા સ્થળે જઈ કાર્ટને વીનંતી કરી કે આરોપી તરફથી વકીલાત નામું સ્વીકારવા હું હાજર છું માટે આરોપી સાથે મને કુટલીક, ખાનગી વાત કરવા પરવાનગી મળવી જોઈએ. માગણી કરતાંજ કોરટે રજા આપી. હું તે છોડીને લેઈ એક ~~ગર~~ ગયો. ત્યાં તે બાળકીએ નીચે પ્રમાણે જુબાની આપી

કમળા બોલી—“ બાસાહેબ પાસે રહ્યને મને સુમારે બે વર્ષે થયાં. આ બે વર્ષોમાં બાસાહેબ મારી સાથે સારી રીતે વર્તતા હતાં એક દિવસપણ વઢયાં હોય એવું મને સાંભરતું નથી તેઓ મારા પ્રત્યે ધણાજ ક્યાળું હતાં. સુમારે આઠ દિવસ પહેલાં સો રૂપીયાની નોટો બાસાહેબના સુવાના ઝોર કામાં મંજીસમાંથી ચોરાઇ ગઇ. બાસાહેબે મને તે બદલ પુછ્યું; પણ મને તે સંબંધે મુદત્તે ખબર નહોતી નથી હું શું જવાબ આપી શકું ? હમારા વાડામાં લાડકોર નામની રસોયણ રહે છે. તેણીએ બાસાહેબને એવું કહ્યું જ, પેટીમાંથી નોટો કાઢતાં તેણીએ મને ખારણાની ફાટમાંથી જોઇ હતી. અને મારી ખાનગી પેટી તપાસતાં તેમાંથી પચીસ રૂપીયાની નોટો મળી આવી. નથી મારાપર ચોરીનું તહોમત મુકી મને પકડી આણવામાં આવી છે; પણ સાચું પુછોતો તે સંબંધે હું કંઈ પણ જણાવી નથી માટે મને જો આપ આ તહોમત માંથી બચાવો તો ધણાજ ઉપકાર થશે. ”

આટલા શબ્દો બોલી તેને ડૂમો ચડી આવ્યો અને તે હસકાં બરવા લાગી. તેનો ડૂમો શ્વમતાં મેં તેને પુછ્યું “ આ સંબંધમાં તારો કોઇપર સંશય છે ? ”

કમળા બોલી, વકીલ સાહેબ હું ગરીબ છું મારું દુશ્મન કોણ હોય ? તોપણ બાસાહેબ મારા પ્રત્યે ધણાજ પ્રેમની દ્રષ્ટિથી જુએ છે તેથી લાડકોર મારા પ્રત્યે દુભાય છે, માટે મારો ધમ ધરમાંથી ટાળવા માટે આ સંધળું તેનુંજ તર્ક હોય એમ મને બાસે છે. ”

ભાડકોર કોરટમાં સાક્ષીદાર તરીકે હાજર હતીજ તેણી તરફ આંખો કરી “પેલી જીવે ભાડકોર !” એમ કહી કમળીએ મને સુમારે પચીસેક વર્ષની શ્યામવર્ણી સ્ત્રીને બતાવી.

ભાડકોર નામ સાંભળતાંજ મારા મનમાં એક જીદોજ વીચાર ઉદ્ભવ્યો જેથી મેં તે છોડીને પુછ્યું ? શું આજ બાઈનું નામ ભાડકોર. ? ”

કમળીએ જવાબ આપ્યો “ હા સાહેબ. ! ”

“ વાઈ ? બીજી કોઈ બાઈ આ નામની આ ગામમાં તારા બાઈવામાં છે ? ”

“ ના, સાહેબ. ”

વાઈ, હવે તું નિશ્ચિંત રહે, હું યત્ન કરું છું, પ્રભુ સત્યનો સહાયક છે, તે તને જરૂર બચાવશે.”

તે બાળકીના નેત્રોમાં ઝળઝળીયાં ભરાઈ આવ્યાં; મને પશુ નિર્દોષ તરફ દયાથી ઉભરાતી હૃદય વ્યથાએ ત્યાંથી દુર ખસેડ્યો.

હું જે ત્યાંથી નીકળ્યો તે પરમારો લુટારાના કેસના કાગળો જે વકીલ પાસે હતા તે વકીલની ઓરીસમાં જઈ તે કાગળોટૂંતપાસવા માંગી લેઈ તેમાંથી મુદ્દાનો એક કાગળ લેઈ પાછો વળ્યો.

આ વખતે કોરટમાં ફાંજણબા ઇનામદારની જુબાની લેવાતી હતી. તેમણે પોતાની જુબાનીમાં એમ જણાવ્યું જે “આરોપીપર મારો પુર્ણ ભરંસો હતાં; હતો અને તેથીજ હું મારી કુચીઓ તેને સોંપતી. અને તે ઝોરડીમાં આરોપી શિવાય

અને જવાની પરવાનગી નહોતી.”

ત્યારબાદ પેટીમાં નોટો કેવી રીતે મુકી હતી અને તે કેમ ચોરાઈ તે સંબંધે બધી હકીકત જણાવી. આ જુથાની પુરી થતાં હું કોસ કરવા ઉભો થયો, મેં પુછ્યું “દયાળા હું આપને ઐમ પુછવા માગું છું જે તમારી ચોરી થઈ એવું જ્યારે તમારી જાણમાં આવ્યું ત્યારે તમેને કમળાએ ચોરી કરી એવો સંશય આવ્યો હતો ખરો ?”

દયાળા બોલ્યાં “ મુદ્દલે નહીં. ”

“ વાર, લાડકોરે જે આપને કમળાની પેટીમાંથી રૂપીઆ જડશે તે તપાસાવો ઐમ કહ્યું ન હોત તો તમે તેની પેટી શોધાવત ખરાં કે ! ”

“ મુદ્દલે નહીં ! ”

ત્યાર બાદ બાકની જુથાની પુરી થઈ એવી મેં કાર્ટને વીનંતી કરી, લાડકોરને પોકારવા જણાવ્યું. લાડકોર ગજ ચાલે ચાલતી રોપમાંને રોપમાં પાંજરામાં આવી ઉભી રહી. તેણીએ મારા તરફ તીરસ્કાર બર્થે કટાક્ષ કર્યો. જાણે ઐમ ન જણાયતી હોય કે જેહં છું તું મને તારી વકીલી શાખિદક મળમાં કેવો ફસાવે છે.

તેણીએ પોતાની જુથાનીમાં એવું જણાવ્યું કે “ જે રાત્રે ચોરી થઈ તે રાત્રે મેં આરોપીને ધીમે પગલે દાદર પર ચઢતાં જોઈ. અને તે વખતની તેની ગમરાયેલી મુદ્રા અને ચોર પગલે ચાલવું બાળી હું માપી ગઈ કે આના મનમાં કાંઈ કાળું છે જેથી હું તેની પાછળ પાછળ ધીમે પગલે ગઈ. કમળા દેઠ આસાહેબના ઓરડામાં ગઈ, અને આરો”

ખારણુ વાસી દીધું, હું ખારણુની ફાટમાંથી જોવા લાગી. તો તે પેટી પાસે ગઇ, ધીમેથી પેટી ઉઘાડી તેમાંથી પૈસા કાઢી તે તેણે પોતાના બોળામાં નાંખ્યા, એ મેં જોયું ત્યાર બાદ તેણીએ નીચા વળી દીવો લીધો અને તે પાછી વળવાની તૈયારીમાં હતી એવામાં મેં ત્યાંથી પોબારા ગણ્યા; ”

ત્યાર બાદ લાડકોરે આ વાત બાસાહેબને ક્યારે કહી અને કમળીની પેટી શોધવા માટે કેવી રીતે સૂચના કરી વગેરે મજકુર તેણીએ ધણોજ રસદાયક બનાવી વર્ણવ્યો.

લાડકોરને જરા કાર્ટેજહાર મોકલાવી મારે કેટલાક સવાલો દયાળુબાને પુછવા હતા જેથી મેં તેવી કાર્ટેને વીનતી કરી. કાર્ટે લાડકોરને મોકલી દયાળુબાને બોલાવ્યાં. તેઓ આવતાંજ મેં તેમને પુછ્યું ” બાપ-સાહેબ ! આપ હમણાંજ આપની જુઆનીમાં જણાવી ગયાં જે, આરોપી સીવાય બીજા કોઇને પણ તમારા ઓરડામાં જવાની પરવાનગી નહોતી એનો શો અર્થ ? જો લાડકોર ધારે તો તે તમારા ઓરડામાં જઇ શકે ખરી કે ? ”

દયાળુબા બોલ્યાં “હા, ખુશીથી જઇ શકે. મારા કહેવાનો એવો બાવાર્થ હતો જે મારા તરફથી ફક્ત કમળીજ તે ઓરડામાં જવાને પુરણુ મુખત્યાર હતી, તે સીવાય અન્યને જવાનો હુંકમ ન હતો. ”

“ તમે પૈસા ક્યાં મુકેછો તેની માહિતી લાડકોરને હતી ખરી કે ? ”

“હા, તે જાણે તો ખરીજ ! કારણકે તે બજાર કરવા

જતાં ધણીએ વખત મારી પાસે પૈસા લેવાને તે ચોરડામાં આવી છે.”

“તમારે ત્યાં ચોરી થયા બાદ આરોપીએ કંઈપણ ખરચ કર્યો છે ?”

“તે મારી જાણમાં નથી ?”

“તમે નોકરાને પગાર આપી તેઓ પાસેથી, સહી લો છો કે ?”

“હા, નિયમ પ્રમાણે સહી લેઈ પૈસા આપવામાં આવે છે.”

“વારું જો કાટું તમેને તે સહી સાથેનું પગાર પત્રક લાવવા ફરમાવે તો તમે તે કાટુંમાં રજુ કરી શકશો.”

“હા, તેમ કરવા મારા તરફથી મુદ્દલે હરકત નથી.”

સાર બાદ મેં કાટુંને વિનંતી કરી કે મારે તે ચોપડો જોવો છે, માટે કાટું કૃપાળુ થઈ બાઈ સાહેબને ચોપડો રજુ કરવા રજા આપવી, તે પ્રમાણે દયાળુતાએ તે ચોપડો મારે સ્વાધીન કર્યો. તે ચોપડો તપાસ્યા બાદ મેં દયાળુતાની જુલુ-યાની પુરી થઈ છે હવે મારે લાડકોરને કોસ કરવાની જરૂર છે એવી કાટુંને વિનંતી કરી જે પરથી લાડકોરને બોલાવવામાં આવી. આ વખતે લાડીલાં લાડકોર ગભરામણમાં દેખાયાં, મેં લાડકોરને પુછ્યું. “લાડકોર કમળીએ ચોરેલા પૈસાની વાત તમોએ બાઈ સાહેબને તરતજ કેમ ન જણાવી ?”

લાડકોર બોલી “મેં મનથી વિચાર કર્યો જે, આજેજ આ માટે ગરિબના પેટપર પગ દેવો; કરશે તે ભરશે. આપણે આ માટે લોકોની આંખોમાં ડાળી કરવી !”

“પણ આમ તમે તમારી જુઓનીમાં હમણાં જણાવી
મયાં છો ને આરોપીને મંજુરમાંથી પછસા કાઢતાં બારણાંની
ફાટમાંથી જોઈ, કેમ ખરું ને ?”

“હા, હા; એકને એક સવાલ પુછી મારું માયું સા-
માટે પકવો છો ?”

“વારું તો પછી આરોપી ઓરડામાં ગઈ ત્યાંથી પાછી
વળતાં સુધીની સઘળી બીના તમેએ તે ફાટમાંથી જોઈ
હશે ?”

“હા. સપળું કંઈ જોયું હતું”

“તો પછી હવે મને એટલું જ કહો કે તેણીએ પેટી
માંથી નોટો કાઢતાં હાથમાંનો દિવો ક્યાં મુક્યો હતો ?”

“ પેટીના પડએ એક કબાટ છે તે કબાટ પર—”

“ તો તમારી જુઓનીમાં આરોપીએ વાંકાવળી દીવો
ઉપાડ્યો એમ લખાવ્યું તે ખોટું જ કે ?”

આ સમયે લાડકોર જરા ગભરાઈ “ મેં કંઈ તેવું કહ્યું
નથી. દીવો ઉપાડ્યો એટલું જ કહ્યું હશે—” આવો જવા
બ આપ્યો.

“ વારું, હવે કહો જોઈએ તમે દયાળળા પાસે કેટલા
વખતથી નોકરી કરો છો ? ”

“ આશરે આઠ મહીના થયા હશે. ”

“ તમેને પગાર કેટલો મળે છે ? ”

“ મહીને રૂપીઆ સાત ”

“ તમેને આજ સુધીનો સઘળો પગાર મળ્યો હશે ? ”

“ના, કેટલોક મળ્યો છે—”

“કેટલોક એટલે ?—પચાસ રૂપીઆ ? ”

“તે મારાથી અમુકજ રકમ એમ કેમ કહી ન શકાય ? ”

“કેમ ન કહી શકાય ? ”

“મારે જેટલા જરૂર લાગતા તેટલા ઉપાડતી. એનો શું મેં હિસાબ રાખ્યો છે જે તમને હું આંકડો કહી શકું ? ”

“બાઈ આમ રીશ કરતાં નહી. ધારો કે કોઇપર તમારે તહોમત મુકવું હોત તો તમો પચીશ રૂપીઆ કાઢી શકત ખરાં કે નહીં ? ”

“આ શો સવાલ પુછો છો ? મારા મનમાં બીજાપર તહોમત મુકવાનું શા માટે આવે ? અને મારી પાસે એટલા રૂપીઆ પણ હોય ક્યાંથી ? ”

“તો પછી તમો નોકરીમાં રહ્યાથી આજ દિવસ સુધી કંઈ ભેયું કયું નથી એમજ તમારું કહેવું છે ને ? ”

“નારેના, બાસાહેબ પાસે જેટલા લેણા નીકળે તેજ મારી શિલક—”

તો પછી તમો નોકરીમાં રહ્યા તે પહેલાં તમારી પાસે પચીસેક રૂપીઆ હોવા જોઈએ. કેમ ખરું ને?”

“નારે મારી પાસે એટલી બધી રકમ ક્યાંથી! અને વકીલ સાહેબ પેટીમાંથી જે નોટો મળી આવી તે તો બાસાહેબનીજ હતી એ તમો કેમ લુપ્તોછો?”

લાડકોરની સમજ મુજબ મને કેસ કરવાનોએ જવાબ

“મેં આ જવાબ પ્રત્યે દુર્લક્ષ કરી પુનઃ તેને પુછ્યું”

“વારૂં બાપ તમારું ગામ કયું?”

“કેમ હું કતારગામની છું?”

“ત્યાં તમારું ટાણુ ટાણુ છે?”

“તમારે આ પ્રશ્ન કરવાની શી જરૂર છે?”

“સેજ જો કહેવાને અડચણ ન હોય તો જણાવો નહીં તો કંઈજ જરૂર જેવું નથી।”

“એક બહેન છે—”

“તે તમારી બહેનનું નામ શું?”

હવે તો લાડકોર ધણાંજ ચીડાઈ ગયાં. “મારી બહેનના નામથી તમારે શું કામ છે?”

“પણ નામ કહેવામાં શો વાંધો છે?”

“સંતોક”

મેં કંઈક વિચાર કર્યાં જેવો ડોળ કરી પુછ્યું “લાડકોર. હવે એકજ પ્રશ્નનો જવાબ દો. સુમારે પાંચ દિવસ ઉપર તમે કતારગામ તમારી બહેનપર પંચોતેર રૂપીયા મોકલ્યા હતા, તે ક્યાંથી લાવ્યાં હતાં?”

પત્યું, આ મારો પ્રશ્ન સાંભળી જેમ વીજળીનો ધકકો ભાજે તેમ તેના સઘળા શરીરપર પસીનાના ઝોખે ઝોખ વળી ચઢેરા કાળો સાઠી જેવો થઈ ગયો. અને તે ટપ દેધ ત્યાંજ બેસી પડી. મેં થોડો વખત વિતવા દેધ પુનઃ તેજ પ્રશ્ન કર્યો.

હું—હું—સાહેબ—નથી—” આ પ્રમાણે ગભરાતાં

—કંઈક બબડી.

“ બાપ સાચું બોલો ? તમે મોકલ્યા છે ” મેં જોસમાં જ લેવા માંડ્યું.

લાડકાર બોલી “ સાહેબ મેં કંઈ મોકલાવ્યા નથી ! તમે મારાપર આ બોટું તહોમત શા પરથી મુકો છો ? ”

હવે આ બાપને કોસ કરવાનું પડતું મુકી કોર્ટને ઉદ્દેશી બોલ્યો “ કોર્ટની પરવાનગીથી મારે જે શબ્દો બોલવાના છે. આવતી કાલે આજ કોર્ટમાં એક આરોપીપર ટપાલ લુંટ્યાના કામની ચોક્કસી થવાની છે અને તે કેસમાં હું વકીલ હોવાથી આજે હું કોર્ટમાં તે કાગળો તપાસી જવા આવ્યો હતો તે કાગળોમાં કવરો ફાડી તેમાંની નોટો કાઢી લઈ અંદરના જડેલા અસલ પત્રો કેસના મુદ્દા તરીકે રાખવામાં આવ્યા છે, તે પત્રો મેં હમણાંજ તપાસ્યા છે, જેથી આ કેસમાં લાડકારનું નામ સાંભળી, તે પત્રોમાં પણ તે નામનો એક પત્ર મારા વાંચવામાં આ વેલાનું સ્મરણ થયું. જેથી તે પત્ર હું આ કોર્ટમાં હાજર કરું છું આ કાગળ સાથે પોણોસો રૂપીઆની નોટો મોકલી હોવી જોઈએ એમ આ પત્ર સ્પષ્ટપણે જણાવે છે. આ કાગળના પરખીડીઆ પરનો પોસ્ટનો શીકકો તપાસતાં દયાળુબાને ત્યાં ની ચોરી થયાના ખીજ દિવસની તારીખનો માલમ પડે છે. મારે જો. કોર્ટ આ પત્ર વાંચેવા પરવાનગી આપશે તો તે હું. વાંચી સંભળાવીશ એમ કહી મેં તે પત્ર ઉઘાડ્યો તે પર તારીખ વગેરે કંઈ ન હતું તેમાં નીચે પ્રમાણે લખ્યું હતું:—

“જેન સંતોકને લાડકારના રામરામ. આ પરખીડીના કાગળ સાથે પંચોતેર રૂપીઆની નોટો મોકલી છે. તે હું ઘેર આવું”

ત્યાં સુધી સારી રીતે સંભાળી રાખજે, હું મારી પાસે રાખત,
પણ ચોરાવાની બીકે રાખી નથી. આ બાબત કોઇને
પણ જણાવતી નહીં. કારણકે મારી પાસે આટલા પૈસા છે
એવું મારે કોઇને જણાવવું નથી. હાં મારે સાફ છે.
મિં તને કહેલી કમળી છોડી હજી લાંબ છે. પણ તેનો
લાંથી પગ કાઢીશ ત્યારેજ માફ નામ લાડુ સમજજે મારા
સંબંધને રામ રામ કહેજે એજ.

આ પ્રમાણેના કાગળ વાંચી લાડકોરખાઇને દયાળખાનો
ચોપડો કોર્ટને રજુ કરી તેમજ કાગળના કવર પરના પત્ર
પરથી આ સંબંધ લાડકોરખાઇ તરફ છે એમ સહેજે કોર્ટનાં
જાણુમાં આવ્યું. કાગળપરના અક્ષરો અને ચોપડામાંની સહીનાં
અક્ષરો મળતાજ કોર્ટને દયાળખાના ચોરાયેલા અને
રૂપીઆની કવી રીતે વહેંચણી થઇ તે લક્ષમાં આવ્યું જે
પોણોમે રૂપીઆ સંતોકને અને પચીશ રૂપીઆ ચોરી
છુપાવવા કમળીની પેટીમાં ગયા એ સીધા થયું અને આ
પ્રમાણે સીધા થતાંજ કમળી દોષમુક્ત થઇ.

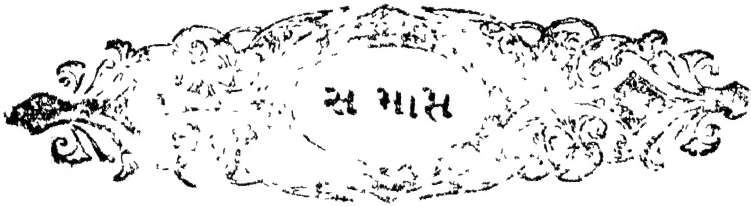
જે તરજુ મારફત મેં આ કેસ હાથમાં લીધો હતો તે
દોડતો આવી મારે પગે પડ્યો, અને તે છોડીએ પણ અશ્રુ-
સહ મારા પગને અભિષેક કર્યો મેં તેઓને હઠાડી આશ્વાસન
આપ્યું.

લાડકોરખાઇ શું થયું તે હવે સુર વાંચકને જણાવવાની
જરૂર જેવું નથી. થોડાક દિવસ વીત્યા બાદ તે તરજુ
તક દિવસ મારી પાસે આવ્યો અને તે મને સો રૂપીઆની

વીટી ઉપકારના બદલામાં સ્વીકારવા વીનવવા લાગ્યો. નામલાજે
મેં તેનો સ્વીકાર કર્યો. બોલતાં બોલતાં જણાયું જે તે બાળા
માથે આ યુવકનું લગ્ન થવાનું છે જેથી મને મળેલી તે અંગુઠી
મેં તે બાળાને ચાંદામાં પાછી આપી. થોડા દીવસો બાદ
ખબર મળી જે તે યુવક ચુંવતીનાં લગ્ન થઈ ગયા છે અને
હવે આ ગરીબ જોડું, સુખેથી દીવસો નીર્ગમન કરે છે.

અસ્તુ;

વેણું-વિહારી.

સુચન

આ “ છોટી છોટી બીચી ” ની બાત પહેલી જુએ પત્ર
હતું તું પહેલું ક્રમાં “સરસ્વીચંદ્ર ભાગ ૧. બો” સદર પુસ્તકની
હજાર નકલો ખપતાં કાલવામાં આવશે; અને તે ક્રમાંમનું
રીઝલ્ટ હમારી બીજી વાત “પ્રમતે બદલે ફંશી” કે જે
જુજરાતીના મસહુર લેખક દિવાનાની કસાયેલી કલમે લખાયેલી
છે તેમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

લી૦

દત્તાત્રય.

શાંતી વિલાસ હેર આંધલ.

આજકાલ ઘણી જતનાં વિલાયતી તેલો
નીકળેલાં છે જે વાપરવાથી માણસોને ઘણી
હાની પહોંચે છે, પણ હમો ખાત્રી પુર્વક જણા-
વીએ છીએ જે આ અમારા તેલોમાં કોઈ પણ
પ્રકારની હાની પહોંચાડે એવાં, ડ્રગ્સો નથી
પણ કેવળ વનસ્પતીમાંથીજ યુનાની વેદકના
આધરે સુધ્ધ તેલમાં ખેનાવેલું છે માટે જેને
મગજની ગરમી ઝાંમર વાળનું ખરવું ઉંઢરી
વગેરે રોગવાળાઓને પણ આ તેલ ઘણુંજ
આરામ કર છે માટે એક વખત વાપરી
ખાત્રા કરો.

હયાતખાં સરદાખાં

અદાઈવાળા—દાવરની પાસે—વડાહરા,

જુનાં અનુભવી દેશી ઔપધો

ક્યાંથી ખરીદશો.

વાય. જી. મંગળો અને કંપની.

મોદીખાના-ભુતડીનાં ઝાંપે વડોદરા

જો તમારે સોધું ટકાઉ અને સસ્તું ઘડીયાળ
જોયતું હોય, વખતસર બગડેલાં ઘડીયાળો સ્ટવો
ફીટસનલાઈટ વગેરે દુરસ્ત કરવાં હોય તો જોઈ
વખત મળે.

ઘડીયાલી મુળશંકર ઈશ્વરદાસ.

ધી કાંટા સયાજી વિજય પ્રેસની પાસે--વડોદરા.

ઓઈલ પેન્ટીંગ ઍન્ડ બ્લોક ઍન્ડ વાઇટનું કામ
બાળુંજ સસ્તું અને સરસ કરી આપવામાં આવે છે
માટે જોઈ વખત શોરૂમ જોવા પધારો.

લાઈફ કલાસ ટીચર.

એફ. એન. મોદી.

આરટીસ્ટ સયાજી વિજય છાપખાના સામે--વડોદરા

"દેશી મિત્ર" એનજીન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં મગનલાલ કોકાભાઈએ છ.

શ્રીનીકુળીઆ - સુરત.

